

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
Кафедра теорії і історії мистецтв

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання і оформлення кваліфікаційної роботи
студента другого (магістерського) рівня освіти
за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»
галузі знань 02 (культура і мистецтво)
ОПШ «Мистецтвознавство»

Харків - 2022

УДК 7.072.2:7.03:378.046(477)(07)

Методичні рекомендації до виконання і оформлення кваліфікаційної роботи студента другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» галузі знань 02 (культура і мистецтво) ОПП «Мистецтвознавство»

Укладач:

Соколюк Л.Д. — доктор мистецтвознавства, професор, зав. кафедри теорії і історії мистецтв Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Рецензенти:

Алфьорова З.І. — доктор мистецтвознавства, професор,
зав. кафедри МККП ХДАДМ

Шило О.В. — доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри образотворчого та декоративного мистецтва Харківського національного університету будівництва та архітектури

Затверджено на засіданні кафедри теорії і історії мистецтв
(протокол №_11_від_31 травня_2022 р.)

Друкується за рішенням Методичної ради Харківської державної академії дизайну і мистецтв (протокол №_6_від 16 червня 2022 р.)

© Харківська державна академія дизайну і мистецтв, 2022

© Соколюк Л.Д., 2022

ПОЛОЖЕННЯ ПРО МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Кваліфікаційна магістерська робота повинна відповідати вимогам сучасного розвитку науки, поглибленого дослідження сучасних проблем у сфері мистецтвознавства і культурології, найновіших досягнень у царині історії та теорії мистецтва.

Тематика кваліфікаційної роботи повинна бути пов'язана з напрямом науково-дослідних робіт кафедри, яка є профільною для здобувача магістерського ступеня.

Магістерська кваліфікаційна робота є самостійною науковою працею, яка містить елементи нового вирішення наукових проблем, що мають теоретичне і практичне значення для відповідної галузі знань — мистецтвознавства.

Кваліфікаційна робота передбачає поглиблення низки загальних і фахових компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва під час практичної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні (базові компетентності): здатність генерувати нові ідеї (креативність); вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; здатність розробляти та керувати проектами; здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності: Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно асоціативну мову при створенні художнього образу; здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства; здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості; здатність до використання сучасних інформаційно комунікативних технологій в контексті проведення мистецтвознавчих та

реставраційних досліджень; здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та/або декоративного мистецтва.

На підставі набутих компетентностей здобувач освіти має демонструвати наступні знання та навички (ПРН):

1. Визначати, аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого і декоративного мистецтва.

2. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.

4. Представляти 8 формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

8. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної, дослідницької та освітньої діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

10. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.

12. Представляти результати діяльності у науковому та професійному середовищі в Україні та у міжнародному професійному середовищі.

13. Вибудовувати якісну та розгалужену систему комунікацій, представляти результати діяльності у вітчизняному та зарубіжному науковому і професійному середовищі.

14. Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі теоретичного і практичного аналізу; дотримуватися принципів академічної доброчесності; узагальнювати результати дослідження та впроваджувати їх у мистецьку практику; виявляти практичні та теоретичні особливості наукової гіпотези.

15. Планувати професійну діяльність у сфері образотворчого і декоративного мистецтва, реставрації відповідно до потреб і запитів суспільства та ринку.

СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ І ВИМОГИ ДО НИХ

Складовими частинами магістерської кваліфікаційної роботи є:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних скорочень (за необхідності) ;
- вступ;
- розділи основної частини;
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки (за необхідності);
- список ілюстрацій;
- ілюстрації.

До оформлення кожного із зазначених складових елементів магістерської роботи висуваються певні вимоги.

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ повинен містити:

- назву міністерства, назву навчального закладу, факультету і кафедри, де було виконано кваліфікаційну роботу;
- прізвище, ім'я, по батькові студента;
- тема роботи;
- шифр і найменування спеціальності;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника;
- місто і рік (див. Додаток 1).

У **ЗМІСТІ** зазначаються найменування та номери початкових сторінок усіх складових частин роботи — перелік умовних скорочень, вступ, розділи і підрозділи основної частини, висновки і т.д. Такі структурні частини дисертації, як зміст, перелік умовних скорочень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового

номера у змісті і в самому тексті. Тобто, їх заголовки не нумерують, не можна друкувати: “1 Вступ” або “Розділ 7 Список використаних джерел”. Номер розділу ставлять після слова “Розділ”, після номера крапку не ставлять, у самому тексті роботи заголовки розділу друкують з нового рядка. Підрозділи друкують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “3.2.” (третій підрозділ другого розділу). У тому ж рядку зазначається заголовок підрозділу. За тим самим принципом нумерують пункти у межах кожного підрозділу: “2.2.3.” (третій пункт другого підрозділу другого розділу). У тому ж рядку зазначається заголовок пункту. Нумерація ведеться арабськими цифрами. Зразок оформлення сторінки ЗМІСТ додається (див. Додаток 2).

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ подається окремою сторінкою, якщо у роботі вжито спеціальні позначки або маловідомі скорочення. Перелік умовних скорочень друкують двома колонками: ліворуч за абеткою символ чи скорочення (спочатку кириличні, потім – латинкою), праворуч – їх детальне розшифрування (див. Додаток 3). Якщо окремі позначки чи скорочення повторюються менше, ніж тричі, у перелік їх не вносять, а розшифрування подають у тексті при першому згадуванні.

ВСТУП – розкриває сутність і стан наукової проблеми, її значущість, підстави і вихідні положення для опрацювання теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Ця частина магістерської роботи має особливо велике значення, оскільки саме тут студент окреслює обрані ним шляхи наукових пошуків, доводить актуальність роботи та обґрунтовує обрану методiku дослідження, ставить дослідження у певні хронологічні та територіальні рамки, формулює мету і завдання роботи.

Обов’язкові елементи вступу:

- актуальність обраної теми;
- зв’язок роботи з науковими програмами, темами, планами;

- мета дослідження і поставлені завдання;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- територіальні межі дослідження;
- хронологічні рамки дослідження;
- методи дослідження;
- наукова новизна результатів дослідження;
- теоретичне значення дослідження;
- практичне значення дослідження

У тексті вступу усі ці назви виділяються жирним шрифтом, рубрикуються окремими абзацами.

Актуальність обраної теми — у цій частині вступу висвітлюють сутність проблеми, показують межу між знанням і незнанням з предмета дослідження. Для цього подають короткий огляд літератури, який має приводити до логічного висновку, що тема не розкрита, або розкрита частково, лише в одному аспекті. Такий огляд повинен засвідчити ознайомленість студента зі спеціальною літературою, вміння синтезувати джерела, критично розглядати, виділяти суттєве, оцінювати зроблене попередніми дослідниками. Матеріал повинен бути систематизований у певній послідовності (не обов'язково хронологічній). Не описувати книги загалом, а дослідження у них обраної тематики. Аналізувати слід і видання, які побічно стосуються тематики дослідження. Не можна робити поспішних заяв, що саме авторові належить першість у дослідженні теми, це можна зробити лише після ретельного і всебічного вивчення літературних джерел і консультацій з фахівцями.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами — тут треба вказати, наскільки тема роботи й охоплені дослідженням проблеми пов'язані з тематикою наукової роботи профільної кафедри чи навчального закладу загалом. Наприклад: «Проведене дослідження відповідає плану підготовки наукових кадрів кафедри теорії і історії мистецтв ХДАДМ».

Мета дослідження і поставлені завдання. Визначення мети є одним із найважливіших засадничих завдань вступу, оскільки треба в

одному-двох реченнях сформулювати провідну ціль усієї праці, тому слід вказати конкретні завдання, які студент ставить перед собою для досягнення цієї мети. Завдання формуються як перерахунок (вивчити..., описати..., встановити..., виявити..., довести..., систематизувати...). Не можна зазначати завдання за допомогою віддієслівних іменників (“вивчення”, “дослідження” і т.д.), оскільки ми вказуємо таким чином на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Вирішення поставлених завдань становить зміст розділів кваліфікаційної роботи, мета і поставлені завдання повинні логічно випливати з формулювання теми дослідження. До кожного з поставлених завдань слід буде написати результати його виконання при формулюванні висновків.

Об’єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Об’єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження. Предмет дослідження міститься в межах об’єкта і визначає тему магістерської роботи, розміщену на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Подається перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх слід не відірвано від тексту роботи, а коротко і змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів (див. Додаток 4).

Наукова новизна результатів дослідження передбачає формулювання сутності наукової новизни, її деталей та уточнень. Не можна вдаватися до викладу результатів дослідження у формі анотації, коли просто констатують, що зроблено те й те, а сутності новизни виявити неможливо, що є найбільш розповсюдженою помилкою магістрантів.

Теоретичне значення дослідження. Необхідно розмежовувати наукові положення і прикладні практичні результати. Наукові положення дослідження є його теоретичною основою вирішеної наукової задачі або наукової проблеми.

Практичне значення дослідження. Відзначаючи практичну цінність здобутих результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання.

ОСНОВНА ЧАСТИНА РОБОТИ (текст)

Основна частина дослідження складається з розділів, підрозділів. Кожний розділ починають з нової сторінки. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає можливість вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень;
- виклад загального підходу до вирішення проблеми і методик дослідження;
- відомості про проведені дослідження;
- аналіз і узагальнення результатів дослідження.

В огляді літературних джерел магістрант окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, автор повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Цей огляд необхідно закінчити коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини роботи. Після цього, як правило, обґрунтовується вибір напрямку дослідження, обираються методи дослідження та розробляється загальна методика проведення дослідження (див. Додаток 4).

У наступних розділах викладаються результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Текст повинен містити логічний виклад матеріалу згідно з прийнятим планом. Виклад матеріалу підпорядковується одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

У висновках аналізуються основні наукові і практичні результати, одержані в процесі дослідження, їх значення для науки і практики.

Вони також містять рекомендації щодо подальшого вивчення проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Після основної частини, що закінчується висновками, починаючи з нового аркуша, подається список використаної літератури. Він повинен бути складеним за правилами бібліографічного опису. Перелік розташовується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв видань (спочатку кирилицею, потім латинкою). Включаються не лише цитовані видання, а й усі використані. Посилання на джерело оформлюється у квадратних дужках двома цифрами, де перша – номер джерела із опису літератури, а друга – сторінка, з якої було взято цитату.

ДОДАТКИ

До додатків включається допоміжний матеріал:

- ілюстрації;
- список ілюстрацій;
- таблиці допоміжних даних.

ІЛЮСТРАЦІЇ ТА СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

Ілюстрації розміщують на окремих аркушах. Список ілюстрацій подається на окремому аркуші або кількох аркушах, якщо він великий. У списку ілюстрацій подається ініціал та прізвище автора (якщо відомий), назва твору, рік створення, техніка виконання, місце зберігання (Див. зразок підпису під ілюстраціями та їх списку. Додаток 5).

ОБСЯГ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ, ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ

Вся текстова частина магістерської роботи, включаючи її титульну сторінку, список скорочень, якщо вони є в тексті, зміст, вступ, основну частину, висновки, список літературних джерел,

виконується способом комп'ютерного набору з полуторним міжрядковим інтервалом, шрифтом Times New Roman, у текстовому редакторі Word, шрифт розміру 14 пунктів на стандартному папері А 4. Параметри сторінки: зліва — 3 см., справа — 1.5 см., зверху і знизу — 2 см., тобто так, щоб на сторінці було не більше 30 рядків. Титульна сторінка не нумерується. Нумерація починається з другої сторінки, подається арабськими цифрами, подається у правому верхньому куту сторінки. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують назву розділу. Назви розділів друкуються посередині прописними (великими) жирними літерами в центрі рядка. Посилання на літературу розміщується всередині тексту у квадратних дужках із зазначенням порядкового номера джерела і сторінки (наприклад, [3, с. 8]). Відстань між назвою і текстом повинна не перевищувати 3 інтервали. Кожну структурну частину роботи слід починати з нової сторінки.

Загальний обсяг магістерської дипломної роботи — 80–90 сторінок. Список літературних джерел — не менше 60 позицій.

Магістерська дипломна робота має бути охайно оформленою. Подається зшитою у твердій обкладинці.

Зразок оформлення титульної сторінки

ДОДАТОК 1

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
Кафедра теорії і історії мистецтв**

Дипломна робота на тему:

**«МІФОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ У МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИКАХ
УКРАЇНСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІЗМУ
(на прикладі творчості Олександра Ройтбурда)»**

Виконала: магістрант другого рівня вищої освіти
за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація» галузі
знань 02 (культура і мистецтво) ОПП
Мистецтвознавство

Шамрай Тетяна Олегівна

Науковий керівник: професор кафедри ТІМ,
доктор мист. Соколюк Л.Д.

Рецензент: Головний зберігач фондів ХХМ,
канд. мист. Ярова В.С.

Харків - 2020

ДОДАТОК 2 (Зразок оформлення змісту)
ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА	
МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Стан наукової розробки теми	8
1.2. Джерельна база та методи дослідження	13
Висновки до розділу	15
РОЗДІЛ 2. ВИТОКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ	
ПЕЙЗАЖНОГО ЖАНРУ У ТВОРЧОСТІ КРИМСЬКИХ	
МИТЦІВ (кін. ХІХ – перша третина ХХ ст.	16
2.1. Традиції мариністів ХІХ ст. в мистецтві регіону межі	
ХІХ-ХХ ст.	16
2.2. Нові прояви в творчому мисленні кримських пейзажистів	
кін. ХІХ – першої третини ХХ ст.....	28
2.3. Рух у зворотному напрямку: від модерну до імпресіонізму	40
Висновки до розділу	52
РОЗДІЛ 3. СТИЛЬОВА ЕВОЛЮЦІЯ В ПЕЙЗАЖНОМУ ЖАНРІ	
МИСТЕЦТВА КРИМУ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ	53
3.1. Культура акварелі першої половини ХХ ст	53
3.2. Переосмислення ролі лінії і кольору в пейзажах	
М. Самокиша	65
3.3. Стильові принципи в пейзажному живописі кримських	
татар	76
Висновки до розділу	88

ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ	
Додаток А. Ілюстрації	
Додаток Б. Список використаних джерел	

ДОДАТОК 3 (зразок оформлення)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

НМЛ — Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького

НСХУ — Національна спілка художників України

НХМУ — Національний художній музей України

ОХМ — Одеський художній музей

СуОХМ — Сумський обласний художній музей ім. Н.Х.

Онацького

ТПРХ — Товариство південноросійських художників

ТПХВ — Товариство пересувних художніх виставок

ХДНБК — Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г.

Короленка

ХДАДМ — Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ХХМ — Харківський художній музей

ЦДАМЛМУ — Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України

К., о. — картон, олія

Орг., темп. — оргаліт, темпера

П., о. — полотно, олія

Пап., ол. — папір, олівець

Пр. вл. — приватна власність

ДОДАТОК 4

МЕТОДИ, МЕТОДИКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

На час написання магістерської наукової роботи студент повинен:

Чітко розрізняти:

- поняття «метод»;
- поняття «методика»;
- поняття «методологія».

Знати:

- основні методи наукового пізнання і методи вивчення творів мистецтва;
- систему взаємозв'язків між теорією та методами наукового пізнання мистецтва.

Уміти:

- поєднувати загальнонаукові методи та методи мистецтвознавчого аналізу для вирішення фундаментальних та прикладних проблем розвитку науки про мистецтво;
- використовувати термінологічний інструментарій при аналізі творів мистецтва;
- робити науковий аналіз творів образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва на основі глибокого знання їх художньої мови та застосування відповідних дослідницьких методів.

Метод — це спосіб досягнення мети, розв'язання конкретної задачі дослідження.

Методика дослідження — це система правил використаних методів, прийомів та способів для проведення дослідження. Свідоме використання науково використаних методів слід розглядати як найсуттєвішу умову отримання нових знань.

Методологія дослідження — це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.

В цілому **методологія** — це вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності. В сучасних умовах успішно використовується багаторівнева класифікація методів наукового пізнання, відповідно до якої за ступенем загальності та сферою застосування методи наукового пізнання поділяються на загальнофілософські, загальнонаукові, спеціально-наукові, дисциплінарні та міждисциплінарні.

Загальнофілософські методи, серед яких найдавнішим є **діалектичний**, визначають лише загальні підходи до наукового дослідження, його генеральну стратегію, але не замінюють спеціальних методів і не визначають кінцевого результату.

Серед сучасних філософських методів використовуються **семіотичний** (семіотика — теорія знаків та знакових систем), **герменевтичний** (пов'язаний з дослідженням, поясненням, тлумаченням філологічних, а також філософських, історичних і релігійних текстів), **феноменологічний** (феноменологія — напрямок у філософії ХХ ст., що вивчає структури свідомості та процеси, що в ній відбуваються. Засновник — Едмунд Гуссерль).

На нинішньому етапі в процесі наукового дослідження центральне місце займає **системний підхід**. Системний підхід — один з основних напрямків методології спеціального наукового пізнання, мета і завдання якого полягають у дослідженнях певних об'єктів як складних систем з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

Комплексний підхід надає можливість комплексно дослідити будь-яку сферу людської діяльності.

Основними **загальнонауковими методами** є, перш за все, аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, історичний метод, гіпотеза. .

Аналіз — метод пізнання, який дає змогу поділити предмет дослідження на частини. Кожна із виділених частин аналізується окремо у межах єдиного цілого.

Синтез — наслідок з'єднання окремих частин чи рис предмета дослідження в єдине ціле, у взаємному зв'язку його частин.

Індукція — це процес мислення від окремих фактів, положень до загальних висновків, котрий досягається при наявному стані аргументації

Дедуція — це спосіб судження, при якому нове положення виводиться чисто логічним шляхом від загальних положень до окремих нових, а аргументація спирається на загальні положення.

Аналогія — це метод наукового дослідження, завдяки якому досягається пізнання одних предметів і явищ на основі їх подібності з іншими. Він ґрунтується на подібності деяких сторін різних предметів і явищ.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток явищ, процесів, подій у хронологічній послідовності.

Гіпотеза — це форма осмислення фактичного матеріалу, переходу від фактів до законів, це припущення про існування певних явищ і процесів, істинність якого невизначена, проблематична. Вона має імовірнісний характер, в її формуванні беруть участь інтуїція, здогадка, уява, індуктивне узагальнення, досвід, кваліфікація, талант дослідника.

Спеціальні методи мистецтвознавчого дослідження

Художньо-стильовий (образно-стильовий) метод — один з основних методів, що використовується у мистецтвознавчому дослідженні при аналізі творів *пластичних мистецтв* у класичному європейському мистецтвознавстві кін. XIX — поч. XX ст. Мета художньо-стильового методу аналізу – виявити у структурі окремого твору ті змістові і формальні ознаки, які дозволяють віднести його до того чи іншого стилю, стильового напрямку, школи. Цей метод

розкриває і пояснює регіональні відмінності шкіл, розвиток творчості окремо взятого автора. Притім, увага звертається, з одного боку, на ті властивості стилю, які пов'язують його з попередньою стильовою стадією, з іншого – на потенційні можливості створення нових стильових форм. З усіх цих окремих елементів складається єдине ціле – художній образ. У стильових нормах відображена ієрархія духовних, релігійних, моральних, соціальних цінностей, актуальних для культури, що породила стиль.

Серед найважливіших аспектів *художньо-стильового аналізу* — аналіз композиції, іконографії, колориту, пластичних якостей, індивідуальної манери, матеріалу, техніки, характеру окремих елементів художньої форми. Виявлення цих цінностей – кінцева мета *художньо-стильового аналізу*.

Художньо-стильовий аналіз — мав величезне значення для становлення європейського мистецтвознавства, пояснення еволюції стилів Праці Генріха Вельфліна, Алоїза Ригля, Макса Дворжака, Вільгельма Воррінгера, Пауля Франк ля, М.В. Алпатова, М.М. Пуніна, Б.Р. Віппера — важливі віхи у розвитку цього методу. На сучасному етапі межі та можливості даного мистецтвознавчого методу значно розширені завдяки застосуванню принципів структурного аналізу та семіотики.

Типологічний метод дає можливість провести класифікацію та виявити співвідношення між різними типами художніх творів та їхню подібність за певним комплексом їхніх внутрішніх характеристик.

Порівняльний (компаративний) метод використовується для порівняння різних мистецьких явищ, художніх творів, окремих образів, мистецьких виражальних засобів. Одним з його засновників став російський мистецтвознавець Д.В. Сараб'янов.

Формальний метод — напрямок у мистецтвознавстві останньої чверті XIX — початку XX ст., що вивчає художню форму, котра сприймається як власне естетичний фактор у мистецтві. Виникнення формального методу пов'язане з виникненням неокантіанства про

самоцінні категорії мислення, що визначають розвиток свідомості, включаючи естетичну. Німецький естетик Конрад Фідлер на цій основі виробив теорію «абсолютного зору», що переборює хаос емпіричних вражень і створює «чисту форму», свого роду «ідеальну дійсність». Ці теоретичні принципи розвивали члени гуртка Фідлера – скульптор Адольф Хільдебранд і живописець Ханс фон Маре. Швейцарський мистецтвознавець Генріх Вельфлін оформив ці погляди у послідовну «науку про мистецтво». Розглядаючи стиль як метод бачення і як комплекс «основних понять» (тобто головних категорій художньої форми), він вважав першопричиною історико-стилістичної, рівно як і національної своєрідності мистецтва еволюцію «інстинкту форми». Відповідно Вельфлін розробив методіку «формального аналізу», що виявляється у взаємодії «основних понять» у рамках конкретного твору мистецтва, тим самим дозволяючи послідовно переходити від чисто почуттєвих вражень до інтелектуального вивчення твору мистецтва. Формальний метод було розвинуто і збагачено учнями Вельфліна (Пауль Франкль, Альбрехт Ерік Брікман) і творцями нових вчень про «художню волю» (Алоїз Рігль) та «історії духу» (Маркс Дворжак), який критикував односторонність формального методу.

Іконологічний метод — напрямок у мистецтвознавстві, що склався у перш. половині ХХ ст., що поставив за мету розкриття історично зумовленого образно-символічного змісту творів мистецтва. Принципи цього методу, в розробці яких особливе значення мала діяльність німецьких вчених Абі Варбурга й Ервіна Панофського, визначились у протизв'язі *формальному методу*, зосередженому на зримому образі, а не на глибинному змісті художнього твору; з іншого боку, критичне ставлення іконологів викликала і традиційна *іконографія* з її чисто описовим підходом до проблем *сюжету* і *символу*. Намагаючись розкрити у творах мистецтва суттєві світоглядні установки, «культурні симптоми» своєї доби (за виразом німецького філософа-неокантіанця Ернста Кассіра, який мав

великий вплив на становлення іконографії), а також культурні зв'язки («діалоги») різних епох, перш за все античності і Відродження, представники іконології значно збагатили методологію мистецтвознавства, зміцнили його зв'язок з історією, філологією, філософією та іншими гуманітарними дисциплінами. Увага до контексту твору, умовам формування його знакової структури споріднює іконологію зі структуралізмом.

Культурологічний метод (за М.С. Каганом) передбачає, як створюється, живе та розвивається мистецтво у реальному культурному середовищі, як воно взаємодіє з іншими видами мистецтва у тій галузі культури, до якої безпосередньо належить яка називається «художньою культурою» суспільства.

Зразок оформлення підписів під ілюстраціями та списку ілюстрацій
ДОДАТОК 5

Підписи під ілюстраціями:

1. М. Жук. Жіночий портрет. 1903. Київ. Пап., іт. ол.
2. М. Жук. Жіночий портрет. 1915. Пап., ол., акв.
3. М. Жук. Чоловік і ланцюги. Поч. 1920-х. Пап., ксилографія
4. М. Жук. Поле. 1902. Дер., о.
5. М. Жук. Дівчинка в кріслі. 1902. Пап., ол., паст.

Список ілюстрацій:

1. М. Жук. Жіночий портрет. 1903. Київ. Пап., іт. ол. 52.0x43.0.
Приват. зб. (Одеса)
2. М. Жук. Жіночий портрет. 1915. 26.8x20.3. Пап., ол., акв.
Приват. зб. (Одеса)
3. М. Жук. Чоловік і ланцюги. Поч. 1920-х. Пап., ксилографія.
7.5x8. Приват. зб. О. Маркова (Київ)
4. М. Жук. Поле. 1902. Дер., о. 17.2x26.0. Приват. зб. (Одеса)
5. М. Жук. Дівчинка в кріслі. 1902. Пап., ол., паст. 67.7x60.
НХМУ. Гр.-2961

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишеславський Г. Сидор-Гібелинда. Термінологія сучасного мистецтва / Г. Вишеславський. Paris-Kyiv, 2010. — 416 с.
2. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе / К. Герц. К.: Дух і літера, 2001. — 540 с.
3. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник / А.М. Єріна. К., 2004. 212 с.
4. Зашкільник А. Методологія історії від давнини до сучасності / А.Зашкільник. Львів, 1999. 227 с.
5. Іващенко В.Л. Концептуальна репрезентація знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології): Монографія / В.Л. Іващенко. К.: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2006. 328 с.
6. Остроу С. Історія мистецтв і критика. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста, В. Тейлора / О. Остроу К.: Основи, 2003. С. 178-182.
7. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. К., 2003. 116 с.
8. Романчук О.С. Аналіз методики дослідження творів мистецтва // Археометрія та охорона історико-культурної спадщини [Електронний ресурс].
www.myslenedrevo.com.ua/studies/arox/2003/romanchuk.html.
9. Станкевич М. Мистецтвознавчі аспекти теорії традиції / М. Станкевич. *Народознавчі Зошити*. 1997. № 2. С. 91 — 99.
10. Станкевич М. Теорія рами : Вибрані твори з історії і теорії мистецтва / М. Станкевич. Львів, 2015. 167 с.
11. Степовик Д. Іконологія та іконографія / Д. Степовик / НСХУ. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2003. 310 с., іл.
12. Стратон Р. Коротка історія новітньої філософії : Від Декарта до Віттенштейна. / Пер. з англ. / Стратон Р. / НСХУ / К., 1998.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації до виконання і оформлення
кваліфікаційної роботи студента другого (магістерського) рівня
освіти за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація» галузі знань 02 (культура і
мистецтво) ОПП «Мистецтвознавство»**

Укладач

Соколюк Людмила Данилівна

Друкується в авторській редакції